

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Τρίπολη, Δεκέμβριος 2015

Ευρεία σύσκεψη Επιμελητηρίου, ΟΕΒΕΑ, επαγγελματικών σωματείων και εμπορικών συλλόγων της Αρκαδίας με θέμα τα προβλήματα των ΜΜΕ και των αυτοαπασχολούμενων

Μετά από έναν γόνιμο και δημιουργικό διάλογο το σύνολο των φορέων των επαγγελματιών των βιοτεχνών και των εμπόρων κατέληξε ομόφωνα στο παρόν υπόμνημα στο οποίο συνοψίζονται συνοπτικά οι διαπιστώσεις αλλά και οι προτάσεις μας που θεωρούμε απαραίτητες για την έξοδο από την κρίση .

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ - ΕΣΠΑ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία – ως αποτέλεσμα και έκφραση της υφεσιακής πορείας- είναι η μεγάλη πτώση των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και η πλήρης απαξίωση του υφιστάμενου παραγωγικού εξοπλισμού. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία οι επιχειρήσεις λειτουργούν στο 65% του εργοστασιακού δυναμικού, με τις μικρές επιχειρήσεις να σημειώνουν ακόμη χαμηλότερες επιδόσεις. Αν συνυπολογίσουμε στην τεχνολογική υποβάθμιση, την απαξίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου- είτε με τη μορφή μετανάστευσης, είτε υποαπασχόλησης και ανεργίας-, βρισκόμαστε ενώπιον μιας πραγματικής επενδυτικής γενοκτονίας.

Σημαντική συνεισφορά στην οικονομική καθίζηση έχει διαδραματίσει ασφαλώς η μεγάλη μείωση που σημειώθηκε στο ύψος των δημοσίων επενδύσεων που διατίθενται μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού. Από το 2009, οι δημόσιες επενδύσεις μειώνονται σταθερά σε ποσοστό άνω του 33%, ενώ για το 2015 το ΠΔΕ έχει συρρικνωθεί κατά 400εκ. επιπλέον. Σύμφωνα με το προσχέδιο Προϋπολογισμού, το 2016 το ΠΔΕ θα επανέλθει στα επίπεδα του 2013 (6,750 δις).

Διαχρονική εξέλιξη Δημοσίων Επενδύσεων

Πίνακας 3.14 Διαχρονική εξέλιξη δαπανών ΠΔΕ (2004-2016) (σε εκατ. ευρώ)			
Έτη	ΠΔΕ		
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο
2004	4.639	4.883	9.522
2005	2.569	4.955	7.524
2006	2.673	5.511	8.184
2007	2.763	6.046	8.809
2008	2.559	7.065	9.624
2009	2.455	7.133	9.588
2010	2.218	6.236	8.454
2011	1.885	4.722	6.608
2012	1.412	4.710	6.122
2013	783	5.867	6.650
2014	710	5.882	6.592
2015	700	5.700	6.400
2016	750	6.000	6.750

Πηγή: Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού.

Διαχρονική εξέλιξη ΠΔΕ (Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού Οικονομικού Έτους 2016)

Σε περιόδους πρωτόγνωρης ύφεσης και κρίσης θα πρέπει το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων να διαχωρίζεται από τα υπόλοιπα στοιχεία που συγκροτούν τις δημόσιες δαπάνες και τελικά προσδιορίζουν το ύψος του ελλείμματος (για όλες τις χώρες). Είναι ένας λογαριασμός με υψηλό πολλαπλασιαστή και δεν θα πρέπει να ακολουθεί την καθοδική τάση της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ)

- Απαιτούμε υψηλότερο μερίδιο δαπάνης από τον Π/Υ για το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και κατανομή που να ευνοεί την εγχώρια παραγωγικότητα και τις επιχειρήσεις.
Τα προγράμματα που εξαγγέλθηκαν καλύπτουν μικρό αριθμό επιχειρήσεων, ενώ στους δυναμικούς κλάδους (πχ τουρισμός) πρέπει να ενισχυθεί η νέα επιχειρηματικότητα για υποδομές και τεχνολογική αναβάθμιση
- Άμεση υποβολή ενός σύγχρονου αναπτυξιακού Νόμου που θα καλύπτει κλαδικές, γεωγραφικές και τοπικές ανάγκες, με ενσωμάτωση των ΜμΕ στο νέο σχεδιασμό. Ο νέος αναπτυξιακός θα πρέπει να ευνοεί τις συνέργιες μεταξύ ΜμΕ (συμπράξεις, συνεργατικούς σχηματισμούς, καινοτομία).
- Προτεραιότητα στις δράσεις εξωστρέφειας που πρέπει να συμπληρωθούν από δράσεις πρόσβασης και διεύρυνσης της συμμετοχής σε αλυσίδες αξίας. Οι ΜμΕ συμμετέχουν σύμφωνα με στοιχεία της Ευρ. Επιτροπής **έμμεσα** στις διεθνείς αγορές μέσα από την προώθηση των εμπορεύσιμων προϊόντων τους σε αλυσίδες αξίας.
- Αποδέσμευση κεφαλαίων από τα τραπεζικά ιδρύματα, χωρίς καθυστερήσεις στα προγράμματα χρηματοδότησης EIF, EBRD και ETEAN .
- Σύνδεση φορολόγησης με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό των ΜμΕ (αφορολόγητο αποθεματικό για επενδύσεις με συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα και business plan)
- Σύνδεση της πρόσβασης σε επενδυτικά εργαλεία με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- Απαλοιφή γραφειοκρατικών και άλλων προϋποθέσεων που καθιστούν μη επιλέξιμες πολλές μικρές επιχειρήσεις (φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα με ρυθμισμένες οφειλές)
- Ελαχιστοποίηση του κόστους υποβολής φακέλου για τις ΜμΕ, μέσα από την καθιέρωση και ενεργοποίηση των γραφείων εξυπηρέτησης επιχειρήσεων στα Επιμελητήρια.
- Δράσεις ενίσχυσης της συμμετοχής των ΜμΕ στις δημόσιες συμβάσεις, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο
- Δράσεις που θα εφαρμόζουν την Αρχή της Δεύτερης Ευκαιρίας για τις επιχειρήσεις προ και μετά την πτώχευση
- Ανασχεδιασμός στο πλαίσιο του εφικτού του ΕΠΑνΕΚ (η απορροφητικότητα πρέπει να συνδεθεί με τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που παράγει).
- Αναδιάρθρωση του συστήματος επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ασκούμενη φορολογική πολιτική έχει καταστροφικές συνέπειες στη λειτουργία και την ανάπτυξη των ΜμΕ. Η εφαρμογή της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης οδήγησε σε αδιέξοδο πολλές υγιείς επιχειρήσεις, με αλυσιδωτές επιπτώσεις στην απασχόληση και στο επίπεδο της επενδυτικής δραστηριότητας.

Τα φορολογικά βάρη που επιβλήθηκαν ήταν δυσανάλογα υψηλά τόσο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όσο και για τα νοικοκυριά και είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέας γενιάς χρεών στα οποία ούτε οι καταναλωτές, ούτε οι επαγγελματίες μπορούν να ανταποκριθούν.

Προτάσεις

1. Καθεστώς χαμηλής φορολογίας για νέους επιχειρηματίες. Μηδενική φορολόγηση στις περιοχές υψηλής ανεργίας και αποεπένδυσης για τους νέους επιχειρηματίες.

2. Επαναφορά του αφορολόγητου αποθεματικού για τις επιχειρήσεις, με την προϋπόθεση επανεπένδυσης μέρους των κερδών και αύξησης θέσεων απασχόλησης, σε βάθος πενταετίας. Ειδικότερα για τις μορφές επιχειρήσεων που φορολογούνται με το 26% αυτό είναι ένα σημαντικό κίνητρο. Αποτελεί μια πολύ σημαντική εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
3. Εξορθολογισμός των έμμεσων φόρων (ΦΠΑ και ειδικών φόρων κατανάλωσης) που είναι εξ ορισμού κοινωνικά άδικοι και αυξάνουν υπέρμετρα το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων.
4. Εξορθολογισμός του συστήματος συλλογής των αποδείξεων με αυτοματοποιημένους τρόπους, χωρίς να υφίστανται οι πολίτες το βαρύ άγχος της καθημερινής συλλογής. Τούτο συνδέεται και με τις μεθόδους απόδοσης του ΦΠΑ. Επαναφορά του μέτρου συλλογής αποδείξεων για τους ελεύθερους επαγγελματίες.
5. Καθιέρωση ενός ακατάσχετου λογαριασμού ανά επιχείρηση ο οποίος θα σχετίζεται αποκλειστικά με τη χρήση τερματικού μηχανήματος POS και ηλεκτρονικών συναλλαγών
6. Μείωση κόστους ενέργειας για τις επιχειρήσεις. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης στην ενέργεια (ηλεκτρική ενέργεια, πετρέλαιο, φυσικό αέριο) είναι πολλαπλάσιοι εκείνων που επιβάλλουν οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες αλλά και των ορίων που ορίζουν οι σχετικές Οδηγίες της ΕΕ.
7. Η διάταξη για το συμψηφισμό οφειλών και ΦΠΑ μεταξύ ιδιωτών, επιχειρήσεων, πολιτείας και ΝΠΙΔ θα πρέπει να εφαρμοστεί άμεσα. Η αφαίρεση της συγκεκριμένης ρύθμισης από το πρόσφατα ψηφισθέν πολυνομοσχέδιο απογοήτευσε την αγορά, τους επαγγελματίες και τους εμπόρους.
8. Αναπροσαρμογή του αφορολόγητου ορίου - είναι άδικο να επιβάλλεται φόρος σε πολύ χαμηλά εισοδήματα ή ακόμα και μηδενικά μέσω των πλασματικών τεκμηρίων .Φορολογία των πραγματικών και όχι των φανταστικών εισοδημάτων .
9. Αναπροσαρμογή των ποινών για την υποβολή και διασταύρωση συγκεντρωτικών καταστάσεων ΜΥΦ και ΕΝΦΙΑ.
10. Πλήρης λειτουργία του Περιουσιολογίου ώστε να καταγράφονται πλήρως τα περιουσιακά προς φορολόγηση στοιχεία. Προσαρμογή των αντικειμενικών αξιών προς τα κάτω, σύμφωνα με τις πραγματικές αξίες & παράλληλα, αναθεώρηση της φορολόγησης της ακίνητης περιουσίας. Προσαρμογή του ΕΝΦΙΑ για τα βιομηχανικά κτήρια και τα τουριστικά καταλύματα και ξενοδοχεία.
11. Κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας στο διαδίκτυο. Δημιουργία τράπεζας πληροφοριών με θέσεις της Διοίκησης που δεν έχουν δημοσιοποιηθεί (και νομολογία). Κατάργηση της “βιομηχανίας” των εγκυκλίων που τροφοδοτούν τη γραφειοκρατία.
12. Υιοθέτηση της αρχής “προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις” στη φορολογική νομοθεσία. Πριν την ψήφιση ενός νόμου ή την εφαρμογή μιας κανονιστικής πράξης θα πρέπει να αναλύονται οι επιπτώσεις των διατάξεων στη λειτουργία των μικρών επιχειρήσεων, κάτι που σήμερα δεν συμβαίνει (SME test). Αποτελεί υποχρέωσή μας έναντι της ΕΕ.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το πλαίσιο

Η αδυναμία πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση **δεν είναι κάτι καινούριο**. Σήμερα όμως και μετά από 7 χρόνια ύφεσης έχει επιδεινωθεί σε επίπεδα που απειλείται μαζικά η βιωσιμότητα ακόμα και των υγιών μικρών επιχειρήσεων. Υπάρχει πλήθος ερευνών και μελετών που αποδεικνύουν ότι η χώρα μας είναι, και ήταν, **ακόμα και πριν την κρίση**, στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης αναφορικά με το πρόβλημα αυτό.

Το πρόβλημα στην Ελλάδα **έχει δύο διαστάσεις**. **Πρώτον:** έχει σχεδόν εκμηδενισθεί η πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, εν μέσω κρίσης, εξαιτίας των γνωστών προβλημάτων των τραπεζών, ιδιαίτερα δηλαδή από το 2010 έως και σήμερα. **Δεύτερον,** υπάρχουν **δομικές και μακροπρόθεσμες δυσκολίες** των μικρών επιχειρήσεων να αποκτήσουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση, ακόμα και στην προ-κρίσης εποχή .

Προτάσεις

A. Αντιμετώπιση του προβλήματος της τρέχουσας κατάστασης

- **Απαιτείται μεγαλύτερη ευελιξία στα προγράμματα του λεγόμενου «νέου ΕΣΠΑ».** Η ευελιξία αφορά τη γεωγραφική ανακατανομή των μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής (ΜΧΤ) και την απλοποίηση των διοικητικών απαιτήσεων, σε σχέση κυρίως με τις διαδικασίες υποβολής των αιτήσεων, παρακολούθησης, και αξιολόγησης.
- **Αντιμετώπιση συγκεκριμένων δυσκολιών στη διαδικασία έγκρισης των αιτήσεων χρηματοδότησης από ΜΧΤ.** Όπως :
 - Έλλειψη ασφαλιστικής και φορολογικής ενημερότητας
 - Καταγραφή στην ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.
 - Μειωμένη πιστοληπτική ικανότητα λόγω αδύναμων οικονομικών στοιχείων εν μέσω κρίσης
- Αύξηση των διαθέσιμων μέσων **παροχής κεφαλαίων κίνησης** για τις ΜμΕ. Στην τρέχουσα κατάσταση η παροχή ρευστότητας είναι το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.
- Δημιουργία **εργαλείων εγγυοδοσίας** με βάση τις παρεχόμενες ασφάλειες από τους επιχειρηματίες, ως εγγύηση για λήψη χρηματοδότησης.
- Δημιουργία εργαλείου **μικροχρηματοδότησης (microfinance)**. Το εν λόγω εργαλείο απουσιάζει από την προσφορά προϊόντων πίστωσης στη χώρα μας, παρόλο που θεωρούμε ότι ταιριάζει απόλυτα με τις ιδιαιτερότητες της επιχειρηματικότητας στη χώρα, η οποία στηρίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στις πολύ μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης.
- Ανάγκη **αποτελεσματικής ενημέρωσης των ΜμΕ ως τελικών χρηστών** σχετικά με την ύπαρξη των ΜΧΤ. Έρευνα του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ έδειξε ότι η πλειοψηφία των μικρών επιχειρήσεων είναι στην ουσία ανενήμερη σχετικά με την ύπαρξη αυτών των χρηματοδοτικών εργαλείων.

B. Αντιμετώπιση του διαχρονικού προβλήματος της δομής του χρηματοδοτικού συστήματος

Η υποδομή του χρηματοδοτικού συστήματος στη χώρα μας είναι ελλιπέστατη και βαίνει επιδεινούμενη καθώς το περιβάλλον που δημιουργείται θα αποτελείται αποκλειστικά από τέσσερις μεγάλες, συστημικές τράπεζες, με ό,τι αυτό σημαίνει σχετικά με τις επιλογές τους για τις ροές χρηματοδότησης. Είναι προφανές ότι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις βρίσκονται ουσιαστικά εκτός αγοράς στόχου για τις τράπεζες αυτές.

Θεωρούμε πολύ θετικές τις συγκεκριμένες προτάσεις που έχει ήδη καταθέσει η ΓΣΕΒΕΕ με στρατηγική κατεύθυνση τη διεύρυνση των χρηματοδοτικών υποδομών της χώρας, μέσω της **δημιουργίας συμπληρωματικών προς τις συστημικές τράπεζες δομών χρηματοδότησης**. Οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ στον Άξονα αυτό είναι οι εξής:

- Να στηριχτεί η πρωτοβουλία των φορέων των μικρών επιχειρήσεων για **δημιουργία Αναπτυξιακής Τράπεζας Μικρών Επιχειρήσεων**. Η ΓΣΕΒΕΕ έχει ήδη καταθέσει κοινή πρόταση με την ΕΣΕΕ και την ΕΣΤΕ, για τη χρήση του υπάρχοντος δικτύου των συνεταιριστικών τραπεζών.
- **Να ενεργοποιηθεί άμεσα η συνεργασία με την EBRD** (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης) με σκοπό την ενίσχυση συνεργατικών σχημάτων, καινοτομίας, ανοιχτών αγορών, υποδομών με σκοπό την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος σε όλους τους όμορους κλάδους. Η ενίσχυση- χρηματοοικονομική και οργανωσιακή- των ΜμΕ πρέπει να έχει ως άξονα **την προαγωγή της καινοτομίας, της έρευνας, και της εξωστρέφειας**.
- **Δημιουργία συμβουλευτικών υπηρεσιών** οι οποίες θα συνοδεύουν τα χρηματοοικονομικά προϊόντα για τις μικρές επιχειρήσεις. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα βοηθήσουν στην παροχή καλύτερης και ποιοτικότερης πληροφόρησης για την επιχείρηση, διευκολύνοντας τόσο τον επιχειρηματία, όσο και την τράπεζα στη συνεργασία τους.
- **Δημιουργία ενός μηχανισμού για την παρακολούθηση της χρηματοδότησης των ΜμΕ**. Το ακριβές σύνολο των στοιχείων που πρέπει να συγκεντρώνεται (σε μηνιαία ή τριμηνιαία βάση) θα πρέπει να

συζητηθεί και να γίνει δεκτό από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (δηλ. τράπεζες, ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί και οργανισμοί ΜμΕ).

- **Δημιουργία νέων δομών εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης (τύπου crowdfunding)** και στη χώρα μας. Τα εργαλεία αυτά καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα χρηματοδότησης (ίδια και ξένα κεφάλαια, χρηματοδότηση σποράς-seed και χρηματοδότηση υφιστάμενων επιχειρήσεων, χρηματοδότηση ιδιωτών και επιχειρήσεων, χρηματοδότηση μέσω προεξόφλησης τιμολογίων κτλ.) και έχουν ήδη **προσελκύσει την προσοχή κυβερνήσεων**, όπως η κυβέρνηση του ΗΒ, οι οποίες τα στηρίζουν τόσο θεσμικά, όσο και χρηματοδοτικά.
- Τέλος, μια ενδιαφέρουσα πρακτική που έχει αναπτυχθεί με επιτυχία κυρίως στις ΗΠΑ και στο ΗΒ, αποτελούν **οι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί Τοπικής Ανάπτυξης** (Community Development Financial Institutions - CDFIs). Ο σκοπός λειτουργίας των οργανισμών αυτών τους διαφοροποιεί σημαντικά από τις εμπορικές τράπεζες. Οι CDFIs έχουν ως πρωταρχικό στόχο την ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας την οποία εξυπηρετούν, παρέχοντάς της χρηματοδότηση η οποία δεν θα μπορούσε να παρασχεθεί εάν δεν υπήρχε ο οργανισμός.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ- ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

Την περίοδο της κρίσης και της εσωτερικής υποτίμησης το ιδιωτικό χρέος γιγαντώθηκε αλλά και μέρους του δημόσιου χρέους μετασηματίστηκε σε ιδιωτικό. Είναι προφανές ότι τα θύματα αυτής της διαδικασίας, ήταν οι μικρές επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Σήμερα, πάνω από το 40% των μικρών επιχειρήσεων βρίσκονται στο κόκκινο ως προς την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων στις τράπεζες.

Το ΙΜΕ της ΓΣΕΒΕΕ, έπειτα από εκτεταμένο διάλογο που προκάλεσε με τα μέλη και τους φορείς που εκπροσωπεί, συγκέντρωσε ένα σύνολο αναφορών προβλημάτων.

Σύμφωνα με την μελέτη του ΙΜΕ- ΓΣΕΒΕΕ, για τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι μικρές επιχειρήσεις της χώρας, εξαγωγικές και εισαγωγικές κατά τη διάρκεια εφαρμογής των κεφαλαιακών περιορισμών έχει εντοπίσει και προτείνει τα παρακάτω για την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας της αγοράς και του επιχειρείν δίνοντας έμφαση στις κατάλληλες προσαρμογές που πρέπει να γίνουν το αμέσως προσεχές διάστημα:

Εισαγωγή τερματικών μηχανών για συναλλαγές

- Είναι σαφές ότι οι επιχειρήσεις-μέλη μας βρέθηκαν απροετοίμαστες για την είσοδό τους στη νέα εποχή συναλλαγών με "πλαστικό" χρήμα καθώς δεν ήταν εξοικειωμένες με το σύστημα συναλλαγών e-banking και οι περισσότερες από αυτές δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες συσκευές (EFT/POS) για συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Οι επιπτώσεις στον κύκλο εργασιών ήταν ιδιαίτερα σημαντικές (κυρίως από το κλίμα αβεβαιότητας που προκλήθηκε), καθώς μεσοσταθμικά το μήνα Ιούλιο η πτώση στις μικρές επιχειρήσεις ανήλθε στο 48% (έρευνα κλίματος ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ, Ιούλιος 2015). Από την άλλη, τα ποσοστά προμήθειας για τις συναλλαγές μέσω POS και καρτών παραμένουν ιδιαίτερα υψηλά, υψηλότερα από τις άλλες χώρες της ΕΕ (άνω του 2,5% επί του τζίρου). Η εξίσωση του ποσοστιαίου συντελεστή προμήθειας για τη χρήση πιστωτικής, προπληρωμένης και χρεωστικής κάρτας οδηγεί σε μη αποτελεσματικές οικονομικές επιλογές για τους καταναλωτές και σε υψηλά κόστη για τις επιχειρήσεις. Αν συνυπολογίσει κανείς το κόστος αγοράς και συντήρησης των μηχανών POS, σε συνδυασμό με το αυξημένο αντίστροφα προοδευτικό κόστος χρήσης μηχανημάτων για επιχειρήσεις με μικρότερους κύκλους εργασιών, αντιλαμβανόμαστε ότι μια μικρή επιχείρηση έρχεται αντιμέτωπη με ένα δυσανάλογο του μεγέθους της οικονομικό και διοικητικό βάρος. Αυτή η συνθήκη διαμορφώνει όρους για μεγαλύτερη συγκέντρωση και ολιγοπώληση της αγοράς.

- Πολλές επιχειρήσεις δεν έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης σε προμήθεια τερματικών μηχανημάτων POS λόγω της καταχώρισης τους στον Τειρεσία. Η επαναφορά των επιχειρήσεων στο τραπεζικό σύστημα

χωρίς να υπάρχει η άμεση συνέπεια της κατάσχεσης ή της ταμπέλας του «κακοπληρωτή» είναι προς όφελος των ίδιων των επιχειρήσεων αλλά και της οικονομίας.

- Από την πλευρά των καταναλωτών, θα πρέπει να μειωθεί σημαντικά το κόστος συνδρομής και το επιτόκιο δανεισμού για τη χρήση πιστωτικών καρτών, ενώ θα πρέπει να εξαλειφθεί κάθε κόστος για χρήση χρεωστικών καρτών. Το καταχρηστικό επιτόκιο 19% στις πιστωτικές κάρτες πρέπει να μειωθεί δραστικά. Ο κανονισμός που προωθείται από την ΕΕ έχει θετικές πτυχές σχετικά με τα όρια χρεώσεων που ορίζει, ωστόσο θα πρέπει να ληφθούν και οι κατάλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες από το κράτος, και θα πρέπει να ασκηθεί και ο αντίστοιχος εποπτικός έλεγχος.

Ηλεκτρονικές συναλλαγές- εμβάσματα

- **Αυξημένα εμφανίζονται τα κόστη για τη μεταφορά εμβασμάτων μεταξύ εγχώριων τραπεζών.** Το ύψος των χρεώσεων παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που διατηρούν λογαριασμούς στην Ελλάδα και διακινούν χρήματα εσωτερικά ουσιαστικά συμβάλουν στην ενίσχυση του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Θα πρέπει να μειωθούν στο ελάχιστο και να εξαλειφθούν οι χρεώσεις που αφορούν κινήσεις λογαριασμών εντός επαγγελματικών πλαισίων (εξόφληση προμηθευτών, μεταφορά σε λογαριασμό ιδίου ατόμου) αλλά και εξυπηρέτησης των αναγκών του νοικοκυριών (πληρωμές λογαριασμών, τελών, ΔΕΚΟ και άλλα).

- **Αυξημένα κόστη για ηλεκτρονικές συναλλαγές.** Όλες οι προμήθειες που σχετίζονται με τη μεταφορά εμβασμάτων από το διαδίκτυο (e-banking) θα πρέπει να εξαλειφθούν ολοκληρωτικά. Ουσιαστικά, αποθαρρύνεται τόσο η χρήση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, όσο και η εξοικείωση του πληθυσμού με τις ηλεκτρονικές τραπεζικές διαδικασίες.

Ληξιπρόθεσμες οφειλές- κόκκινα δάνεια- επιταγές

- **Επιδείνωση του δείκτη κόκκινων επιχειρηματικών δανείων** (107 δις, σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από την εκπόνηση των stress tests), καθώς τόσο οι μειωμένοι τζίροι όσο και οι αναβαλλόμενες απαιτήσεις από πελάτες/ προμηθευτές (επιταγές, καθυστερήσεις πληρωμών) έχουν μειώσει τη ρευστότητα και τα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων. Η διευθέτηση των κόκκινων δανείων με σύγχρονα εργαλεία πληροφόρησης και αντικειμενικής αξιολόγησης των οικονομικών δυνατοτήτων των χρεωστών είναι σημαντικός όρος επανεκκίνησης της οικονομίας, σε συνάρτηση ασφαλώς με την επιτυχή ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης. Η δημιουργία του Κώδικα Δεοντολογίας δεν αρκεί για να επιλύσει το φλέγον ζήτημα των κόκκινων δανείων, ενώ οι εκδοχές που έχουν δει το φως της δημοσιότητας παραμένουν γραφειοκρατικές και χρονοβόρες.

- Στρεβλώσεις διαμορφώνονται από τη μη δυνατότητα μερικής ή ολικής εξόφλησης δανειακών υποχρεώσεων, διότι ενώ τα χρήματα παραμένουν δεσμευμένα σε λογαριασμούς, δεν μπορούν να αξιοποιηθούν για αποπληρωμές σύμφωνα με τις ΠΝΠ.

- Σχετικά με τη φιλολογία που έχει αναπτυχθεί το τελευταίο διάστημα σχετικά με το ζήτημα της απελευθέρωσης των πλειστηριασμών, θα πρέπει να υπάρξει ένα οργανωμένο σχέδιο εξειδίκευσης και εξατομίκευσης της κάθε περίπτωσης από τα τραπεζικά ιδρύματα, ώστε οι ρυθμίσεις που θα προωθηθούν να επιφέρουν τις δυνατόν λιγότερες συνέπειες στους ιδιώτες (νοικοκυριά και επιχειρηματίες) και στις επιχειρήσεις. Τα σενάρια που έχουν δει το φως της δημοσιότητας (επιμήκυνση, ενοικίαση, μεταφορά χρέους σε κληρονόμους, μετεγκατάσταση) πρέπει να εμπλουτιστούν με σύγχρονα εργαλεία αποτίμησης των αξιών (τρεχουσών και μελλοντικών).

Το κριτήριο του εισοδήματος έτους πρέπει να αφορά Καθαρό Διαθέσιμο Εισόδημα, ενώ το κριτήριο του περιουσιακού στοιχείου πρέπει να αφορά αξίες προσαρμοσμένες στη σημερινή πραγματικότητα που απέχουν σημαντικά από τις αντικειμενικές αξίες.

- Ειδικότερα, για τις περιπτώσεις που δεν καλύπτεται ο οφειλέτης από την προστασία πρώτης κατοικίας (σε επιχειρηματικά ή στεγαστικά δάνεια), κατόπιν εξάντλησης κάθε δυνατότητας ρύθμισης του

δανείου, θα πρέπει ο εκπλειστηριασμός του υποθηκευμένου στοιχείου ή κάποιου άλλου αντικειμενικής αξίας X, να συνοδεύεται από πλήρη διαγραφή της απαίτησης της τράπεζας για κάθε άλλο περιουσιακό στοιχείο. Έτσι, θα αποφευχθεί ο ηθικός κίνδυνος εκπλειστηριασμού σε χαμηλές αξίες και υποτιμητικής κερδοσκοπίας στην αγοράς ακινήτων.

- Έχει δημιουργηθεί ένα στρεβλό πλαίσιο διαχείρισης των ληξιπρόθεσμων επιταγών, καθώς από τη μια υπάρχουν επιχειρήσεις που δεν έχουν να πληρώσουν, και άλλες που κερδίζουν ρευστότητα και οδηγούν άλλους κλάδους σε ασφυξία. Το δίκαιο αίτημα παράτασης των προθεσμιών εξόφλησης συγκρούεται με το δίκαιο αίτημα ταχείας ρύθμισης των οφειλών, διότι υπάρχει ο κίνδυνος δημιουργίας φαύλου κύκλου μη αποπληρωμών.

- Αβεβαιότητα σχετικά με την πιθανότητα κατάσχεσης από το δημόσιο και τις τράπεζες, κεφαλαίων που υπάρχουν στον εταιρικό λογαριασμό, και προορίζονται για την κάλυψη αναγκών της επιχείρησης. Θα πρέπει να καθιερωθεί ένας μοναδικός ακατάσχετος εταιρικός λογαριασμός, μέσα από τον οποίο θα εξυπηρετούνται οι οικονομικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα δέσμευσης κεφαλαίων (όταν δεν πρόκειται προφανώς για παράνομες συναλλαγές). Μάλιστα, η διάχυτη αβεβαιότητα διαμορφώνει κίνητρα απόδρασης από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και ανοίγματος λογαριασμών σε άλλες χώρες. Οι στρεβλώσεις που δημιουργούνται από την έλλειψη ή τη διασφάλιση ρευστότητας μέσω τέτοιων πρακτικών είναι προφανείς.

Σημαντικός είναι ο ρόλος που επιτελεί ο Τραπεζικός Διαμεσολαβητής, η αναβάθμιση του οποίου και η προώθηση του έργου του θα συντελέσει στην αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ επιχειρήσεων, νοικοκυριών και χρηματοπιστωτικού τομέα. Η ανάπτυξη ενός τραπεζικού κώδικα είναι συμβατός με την ανάγκη πλήρους πληροφόρησης των καταναλωτών σχετικά με τα τραπεζικά προϊόντα.

- Καθυστέρηση επιταγών από τράπεζα σε τράπεζα

ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Πολυνομία – Γραφειοκρατία – Δημόσια Διοίκηση

1. **Ενιαία κωδικοποίηση των νομοθετημάτων.** Στο εξής κάθε νόμος θα πρέπει να είναι πλήρης και σαφής, χωρίς παραπομπές σε προηγούμενους νόμους, αλλά κωδικοποιώντας τους εξαντλητικά στο νέο νομοθετικό κείμενο. Εξαντλητική διαβούλευση και συναίνεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών για την δημιουργία σταθερών και μακροχρόνιων νόμων και ρυθμίσεων .
2. Υιοθέτηση της αρχής «**προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις**» στη νομοθετική διαδικασία και την λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Εκπόνηση **Έκθεσης Αναμενόμενων Επιπτώσεων** σε κάθε νομοθέτημα.
3. Βελτίωση στην απονομή της δικαιοσύνης, με στόχο τόσο την ταχύτητα όσο και την εμπέδωση κλίματος ασφάλειας των επενδυτών.
4. Ιδιαίτερη μέριμνα στις εξαγωγικές επιχειρήσεις, όπου πέρα από την απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση της γραφειοκρατίας χρειάζονται την ολόπλευρη στήριξη του κράτους.
5. Εφαρμογή της αρχής «**πρώτα αδειοδοτώ και μετά ελέγχω**». Με προφανή έμφαση στον έλεγχο και παράλληλα στην γρήγορη και απλοποιημένη διαδικασία χορήγησης αδειών. Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη σαφούς και σταθερού ρυθμιστικού πλαισίου ώστε να μην επιτρέπονται πολλαπλές ερμηνείες των σχετικών διατάξεων.

Αδειοδότηση Επιχειρήσεων – Χωροταξία

- Διεύρυνση των λειτουργιών και του πεδίου των Υπηρεσιών Μιας Στάσης (one stop shop), που λειτουργούν στα Επιμελητήρια.
- Απλοποιημένες διαδικασίες αδειοδότησης για τις ΜΜΕ μέσω Πιστοποιημένων Μηχανικών (ΤΕΕ), κατά τα πρότυπα έκδοσης οικοδομικών αδειών (χωρίς τη μεσολάβηση δημόσιας υπηρεσίας) αρχικά για τις εγκαταστάσεις χαμηλής όχλησης.

- Ολοκλήρωση χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, ώστε να αρθούν τα εμπόδια από την ασάφεια του καθεστώτος χρήσεων γης σε πολλές περιοχές της χώρας.
- Αναθεώρηση της εμπορικής πολεοδομίας με στόχο τον περιορισμό της άναρχης επέκτασης των πολυκαταστημάτων και των εμπορικών κέντρων τύπου Mall. Παράλληλα, να παρθούν μέτρα για την αναβάθμιση των τοπικών αγορών ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστούν ισότιμα με τα πολυκαταστήματα και να καταστούν ελκυστικοί πόλοι τουριστικού ενδιαφέροντος (ανοικτές τοπικές αγορές).

Ίδρυση και Λειτουργία Επιχειρηματικών Πάρκων

1. Χωροθέτηση των ζωνών αυτών εκτός σχεδίου, και επιτάχυνση των διαδικασιών πολεοδόμησης και οργάνωσης τους
2. Θέσπιση κινήτρων εγκατάστασης των σχετικών επιχειρήσεων σε Ε.Π όταν μάλιστα συντρέχουν και λόγοι υποχρεωτικής μεγάλης αρτιότητας (ως εκτός σχεδίου περιοχές) και υψηλών αξιών γης ή μετεγκατάστασης των υφιστάμενων επιχειρήσεων σε οργανωμένες επιχειρηματικές ζώνες, όπως φορολογική απαλλαγή για τα δύο πρώτα χρόνια και φοροελαφρύνσεις για τα επόμενα δύο έτη.
3. Εξασφάλιση περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας από τον κατασκευαστή του Ε.Π, ώστε να μην απαιτούνται ειδικές περιβαλλοντικές άδειες από τις εισερχόμενες επιχειρήσεις
4. Άμεση και στενή διασύνδεση των Ε.Π με το Πανεπιστήμιο και με ερευνητικά κέντρα ώστε να υπάρξει καινοτομία και αύξηση της παραγωγικότητας
5. Προώθηση και ενίσχυση των συνεταιρισμών – clusterεντός των Επιχειρηματικών Πάρκων και Ζωνών και ενθάρρυνση των βιοτεχνών-επιχειρηματιών να συμμετέχουν σε αυτούς
6. Ανάπτυξη της θερμοκοιτίδας καινοτομίας στις εγκαταστάσεις της ΟΕΒΕΑ με στόχο την προώθηση καινοτομιών στον αγροδιατροφικό τομέα ως πιλοτική εφαρμογή .
7. Παραχώρηση δημοσίας γης για την κατασκευή Ε.Π .Αυτό θα εξάλειφε το πρόβλημα της μεγάλης υπερτιμολόγησης εκτάσεων.
8. Μείωση στο απαιτούμενο μέγεθος αρτιότητας της γης (κάτω των 2000 τμ.) ώστε να είναι εφικτή η εγκατάσταση πολύ μικρών επιχειρήσεων.
9. Οι οικονομίες κλίμακας που θα διαχέονται μέσα στην εγκατάσταση θα έχουν ποίικιλες ωφέλειες, καθώς ο τρόπος λειτουργίας εντός των συστάδων είναι και ο αποτελεσματικότερος αφού θα επιτρέπει στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις να ανταγωνιστούν τις αντίστοιχες μεγάλες μονάδες.

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ - ΟΑΕΕ

- Παροχή της δυνατότητας στον ασφαλισμένο, να επιλέξει ελεύθερα ασφαλιστική κατηγορία, τουλάχιστον για τα δυο επόμενα έτη, πληρώνοντας, ακόμη κι αν έχει οφειλές, μόνο τις τρέχουσες εισφορές του. Γενικά θα πρέπει να εξεταστεί συνολικά η αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των εισφορών στον ΟΑΕΕ. Θεωρούμε ότι οι εισφορές θα πρέπει να υπολογίζονται με βάση την εισφοροδοτική ικανότητα του ασφαλισμένου. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύσει και για τις οφειλές. Θα πρέπει κατά συνέπεια άμεσα να ξεκινήσει διάλογος ώστε οι εισφορές να υπολογίζονται με βάση την οικονομική δυνατότητα των ασφαλισμένων και όχι αυθαίρετα όπως γίνεται σήμερα.
- Διαχωρισμός εισφορών ασφάλισης από τις εισφορές του κλάδου υγείας μέσω ξεχωριστού λογαριασμού, ώστε τα έσοδα για τον κλάδο υγείας να αποδίδονται κατευθείαν στον ΕΟΠΥΥ από τις Τράπεζες και να μην χρειάζεται να τα εισπράττει και ακολούθως να τα αποδίδει ο Ασφαλιστικός Οργανισμός (ΟΑΕΕ - ΙΚΑ κλπ). Αυτή τη στιγμή τα έσοδα για τον κλάδο υγείας παρακρατούνται από τους Ασφαλιστικούς Οργανισμούς και δεν αποδίδονται στον ΕΟΠΥΥ έγκαιρα αλλά χρησιμοποιούνται κυρίως για την πληρωμή συντάξεων.
- Εύρεση νέων πηγών χρηματοδότησης του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας. Η εξέλιξη των δεικτών απασχόλησης την τελευταία τριετία υποδηλώνει ότι η εργασία δεν μπορεί πλέον να

σηκώνει στον ίδιο βαθμό το κύριο βάρος χρηματοδότησης του ασφαλιστικού συστήματος, των παροχών πρόνοιας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας. Παρότι η θέση μας επί της αρχής είναι η κατάργηση κάθε έκτακτου τέλους ή επιβάρυνσης προς τις επιχειρήσεις, ωστόσο δεδομένων των συνθηκών και για όσο καιρό εισπράττεται το τέλος επιτηδεύματος θεωρούμε ότι θα πρέπει να αποδίδεται ανταποδοτικά υπέρ του ΟΑΕΕ και όχι για τα ελλείμματα του προϋπολογισμού.

- Η οικονομική δυσπραγία είναι τέτοια, ώστε είναι κοινωνικά επιβεβλημένη η αποδέσμευση της θεώρησης βιβλιαρίων υγείας από την ασφαλιστική ενημερότητα. Υπάρχει σχετική ΚΥΑ για την παροχή πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε όλους (και στους οφειλέτες) αλλά ακόμα δεν έχει υπογραφεί από όλους τους συναρμόδιους Υπουργούς. Θα πρέπει η διαδικασία αυτή να προχωρήσει άμεσα.
- «Πάγωμα» (κεφαλαιοποίηση) των μέχρι σήμερα ασφαλιστικών οφειλών, δίνοντας στον οφειλέτη τη δυνατότητα, την οποία δεν έχει σήμερα, για μεταφορά ασφαλιστικού χρόνου έως το τέλος του ασφαλιστικού βίου.
- Αύξηση του ποσού οφειλής που μπορεί να παρακρατηθεί από τη σύνταξη του οφειλέτη από 25.000 € (= 37 κατώτατες συντάξεις του Οργανισμού + προσαυξήσεις και τέλη), που είναι σήμερα, στα 40.000 €, με παράλληλη αύξηση του αριθμού των 60 μηνιαίων κατώτατων συντάξεων, που είναι σήμερα, στις 80 κατώτατες συντάξεις. Εναλλακτικά θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί η αφαίρεση του πλεονάζοντος από το ανώτατο όριο ρύθμισης πόσου με αντίστοιχη μείωση του ασφαλιστικού χρόνου και με προφανή συνέπεια την μείωση της σύνταξης. Πχ ασφαλισμένος που οφείλει 32.000 και έχει 35 χρόνια ασφάλισης και πληροί και τα όρια ηλικίας για συνταξιοδότηση (32000-7000 = 25000). Για τα 25000 € θα μπει κανονικά στην θεσμοθετημένη ρύθμιση, ενώ τα υπόλοιπα 7000 εφόσον δεν έχει να τα πληρώσει εφάπαξ να του αφαιρεθούν από τον ασφαλιστικό χρόνο. Δηλαδή αντί να του απονεμηθεί σύνταξη για 35 χρόνια ασφάλισης να του απονεμηθεί σύνταξη για 34 χρόνια ασφάλισης. Είναι αυτονόητο ότι σε αυτές τις περιπτώσεις ο αφαιρούμενος χρόνος ασφάλισης δεν θα πρέπει να μειώνει τον εναπομείναντα κάτω από τα 15 έτη.
- Ειδική μέριμνα για υπερήλικες ασφαλισμένους, που έχουν συμπληρώσει το όριο ηλικίας, οι οποίοι έχοντας οφειλή άνω των 25.000€, έχουν τερματίσει την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Αυτές οι περιπτώσεις είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν με αυξημένα ανθρωπιστικά κριτήρια και να τους δοθεί η δυνατότητα να συνταξιοδοτηθούν, λαμβάνοντας την εθνική σύνταξη με ό, τι μπορεί να προκύψει αναλογικά από τις εισφορές που έχουν καταβάλει. Σημειώνεται, ότι στον ΟΑΕΕ δεν υπάρχουν διατάξεις, όπως ισχύουν σε άλλους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, που να προβλέπουν πρόωρη και κατ' επέκταση μειωμένη συνταξιοδότηση.
- Δημιουργία κατώτατης ασφαλιστικής κλάσης στον ΟΑΕΕ, ανταγωνιστικής προς τον ΟΓΑ, για την ένταξη των ασφαλισμένων που ανήκουν στις προαιρετικές περιοχές. Όλοι οι επιτηδευματίες να υπόκεινται υποχρεωτικά στην ασφάλιση του ΟΑΕΕ, χωρίς καμία χαριστική εξείρεση, αλλά λαμβάνοντας υπ' όψιν ιδιαίτερες γεωγραφικές συνθήκες (στη λογική των προαιρετικών περιοχών)
- Ισότιμη και δίκαιη κρατική χρηματοδότηση των ταμείων
- Λειτουργία του Ταμείου Ανεργίας επαγγελματιών

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ

- Επαναφορά των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, της επεκτασιμότητας και της μετενέργειας αυτών.
- Εξορθολογισμός του προστίμου των 10.550 €. Η λειτουργία του προστίμου πρέπει να έχει χαρακτήρα δυνητικής συμμόρφωσης, όχι επαγγελματικής εξόντωσης και τιμωρίας της επιχειρηματικότητας.
- Διάκριση των επιδοτούμενων θέσεων απασχόλησης ανάλογα με το αν η επιχείρηση είναι σε φθίνοντα ή αύξοντα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Για παράδειγμα αν μια επιχείρηση είναι σε φθίνοντα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας είναι πιο χρήσιμο να επιδοτηθεί η διατήρηση θέσεων

απασχόλησης παρά η δημιουργία μιας νέας θέσης. **Στην παρούσα συγκυρία που αναμένεται αύξηση της ανεργίας και νέα κλεισίματα επιχειρήσεων θεωρούμε απαραίτητη την επιδότηση για την διατήρηση των θέσεων απασχόλησης με την κάλυψη του μη μισθολογικού κόστους.** Επίσης κατά την επιδότηση θέσεων απασχόλησης τονίσαμε την ανάγκη να λαμβάνονται υπ' όψιν συνέπειες, όπως τα αποτελέσματα υποκατάστασης και απόθησης.

- Επέκταση του εργόσημου και σε άλλου κλάδους. Το εργόσημο μπορεί να αποτελέσει έναν εναλλακτικό τρόπο ασφάλισης για κλάδους με αυξημένο ποσοστό περιστασιακής απασχόλησης. Συνεπώς στην παρούσα συγκυρία θα πρέπει να εξεταστεί η επέκταση του μέτρου αυτού και σε άλλους κλάδους όπως πχ ο κλάδος της εστίασης.
- Εξασφάλιση επαρκούς, αξιόπιστης και έγκαιρης πληροφόρησης για την πραγματική κατάσταση της αγοράς εργασίας, ώστε να γίνονται σωστές διαγνώσεις για το οξυμένο φαινόμενο της ανεργίας και να διορθώνονται αντιστοίχως οι πολιτικές. Συστηματική και μεθοδική διερεύνηση των ειδικών αναγκών για δεξιότητες σε τοπικό και κλαδικό επίπεδο ώστε να συλλέγονται πληροφορίες, οι οποίες πρέπει να μεταφερθούν έγκαιρα στο εκπαιδευτικό σύστημα για να καλύψουν κατά το δυνατόν τα κενά δεξιοτήτων, όσο μικρά και εάν είναι αυτά.
- Καμία αύξηση των εργοδοτικών εισφορών